

[Subscribe](#)[Past Issues](#)[Translate ▼](#)

[View this email in your browser](#)

NGJS Nieuwsbrief 15

Waarde NGJS-leden, hierbij ontvangt u de vijftiende nieuwsbrief van het NGJS. In deze nieuwsbrief vindt u

- Vanuit het bestuur
- Een verslagje van de Joods-Christelijke conferentie in Helvoirt, door Lieve Teugels
- Een artikel van Piet van der Horst

Wilt u een bericht voor de aankomende nieuwsbrief aanleveren? U kunt mailen naar [Duifje van de Woestijne](#)

Heeft u vragen, ideeën of andere suggesties voor het bestuur? Stuur dan een e-mail naar de NGJS-secretaris: [Dr. Sietske van der Veen](#)

Vanuit het bestuur

Beste collega's,

Als de Joodse Studies iets goed kunnen, dan is het reflecteren op nut en noodzaak van het vakgebied. Waar andere disciplines dankzij oude academische wortels en redelijke studentenaantallen vaak wat meer achterover (menen te) kunnen leunen, moeten de Joodse Studies hun relevantie telkens op nieuw articuleren. *Kal wa-chomer* de laatste jaren, waarin oorlog en conflict, politisering en harde bezuinigingen de academische wereld hebben verdeeld.

Over die opdracht om relevant te zijn voor wetenschap en samenleving ging het tijdens de Rondetafeldiscussie die het NGJS op 18 maart 2026 in de VU organiseerde in het kader van de jaarlijkse Netwerkbijeenkomst. Een

[Subscribe](#)[Past Issues](#)[Translate ▼](#)

gesprek liet enerzijds zien hoe groot de impact van '7 oktober' is geweest, op de collega's en op de positie van de Joodse Studies in het Nederlandse academische landschap. Daarnaast toonde het de wendbaarheid en vitaliteit van het vakgebied. We luisterden naar collega's met sterke inhoudelijke profielen die, opererend op de grens van disciplines, het vak een nieuwe impuls geven. Het NGJS beoogt ook de komende jaren een platform te zijn waar die verwante perspectieven nader met elkaar in verbinding kunnen worden gebracht.

Een volgende gelegenheid daartoe is het jaarlijkse NGJS-congres, gepland in november 2026, waarvan de organisatie ditmaal in handen is van Rebekka Grossmann, Jonathan Stökl en Jürgen Zangenberg van de Universiteit Leiden. Het thema 'Joodse Talen' is niet alleen passend 'Leids', maar wordt breed gedefinieerd om, net als tijdens de vorige congressen, een inclusief, interdisciplinair gesprek te garanderen. De precieze datum en meer details volgen in de Call for Papers die de komende maand met alle leden wordt gedeeld.

Joods-Christelijke conferentie in Helvoirt

Op 17 en 18 maart vond in het Bezinningscentrum Emmaus te Helvoirt (NB) de 44ste theologische conferentie plaats van een aantal Joods-Christelijke werkgroepen uit het Zuiden van Nederland en België (de Classicale Werkgroep Kerk en Israël voor Noord-Brabant en Limburg; Réunion Wallonne en de Antwerpse Contactgroep voor Joods-Christelijke Betrekkingen).

Op het tweedaagse programma stonden zoals gebruikelijk een aantal lezingen van Joodse en Christelijke sprekers. Het thema was dit jaar:

Schouder aan schouder: Joden en Christenen in gesprek over het Jood-zijn van Jezus

Op het programma stonden onder andere een inleiding van Rudy van Moere over onder meer het "Joodse Jezus-onderzoek" van de 18de eeuw tot vandaag. Peter Tomson sprak over de evangeliën en de brieven van Paulus als bron voor joodse en christelijke historici. Rabbijn Lody van de Kamp had het over het Joods zijn van Jezus vanuit Joods perspectief. Willem Smelik en ikzelf hebben ons onderzoek gedeeld naar een rabbijnse legende over een messias genaamd Menachem dat erg veel weg heeft van de Christelijke verhalen over de geboorte van Jezus.

[Subscribe](#)[Past Issues](#)[Translate ▼](#)

jonge mensen op af, wat jammer is want de onderwerpen zijn heel relevant. Wellicht helpt de afgelegen (maar prachtige) locatie daar niet bij. Voor wie geïnteresseerd is: volgend jaar volgt de 45ste editie. Meer info is te vinden op joods-christelijke-dialogo.nl

Lieve Teugels

Engelen eten niet - prof. em. Pieter van der Horst

In Genesis 18 staat dat Abraham aan de drie mannen die hem bezochten, een rijke maaltijd voorzette en dat hij bij hen bleef staan onder de boom “terwijl zij aten.” Wie nu de oude synagogale bijbelvertalingen in het Aramees, de Targumim, opslaat, ontdekt daar dat de vertalers van de woorden “terwijl zij aten” weergeven als “terwijl zij de indruk wekten dat zij aten.” En ook de grote rabbijnse midrasj op Genesis zegt hier dat de drie mannen “alleen maar voorwendden dat ze aten” maar het in feite niet deden (Beresjit Rabba 48:14). Wat is hier aan de hand?

Aan het begin van het verhaal staat dat Abraham, toen hij in de ingang van zijn tent zat, drie ‘mannen’ zag aankomen (18:2). Van diezelfde mannen wordt later gezegd dat ze na de maaltijd koers zetten naar Sodom (18:16), en nog later dat “de twee engelen ‘s avonds in Sodom kwamen” (19:1; de derde man blijkt Adonaj zelf te zijn, zie 18:17-33). Uit deze laatste opmerking concludeerden de vroege joodse vertalers en uitleggers dat de mannen in Gen. 18:2 in feite dus engelen waren en zo vertaalden zij dat vers dan ook: “Hij zag drie engelen in de gedaante van mannen.” Welnu, engelen eten niet volgens een oude joodse traditie, dus het bijbelvers over hun rijke maaltijd bij Abrahams tent moest ‘aangepast’ worden.

We zien dat al gebeuren in de wijze waarop de joodse historicus Josefus (eind eerste eeuw) dit verhaal weergeeft; ook hij zegt dat Abraham drie engelen zag en dat die, toen Abraham hun een maaltijd voorzette, “hem de indruk gaven dat zij aten” (Joodse oudheden 1:197). En nog eerder, aan het begin van de eerste eeuw van onze jaartelling, schrijft de joodse filosoof Philo dat het een groot wonder is dat zij die niet eten en niet drinken (engelen) bij Abraham toch de indruk wisten te wekken dat ze dat wél deden (Over Abraham 118). In nog een ander joods geschrift uit die tijd worden de drie mannen opgevat als drie van de vier aartsengelen, waaronder Michaël. Die laatste vraagt God van tevoren hoe dat nu moest

[Subscribe](#)[Past Issues](#)[Translate ▼](#)

hem een “allesverslindende geest” zal zenden die door Michaëls mond heen alles verteren zal! (Testament van Abraham 4:7-10).

Waarom zouden engelen niet mogen eten en drinken? Tenach zelf zegt toch dat het volk Israël in de woestijn “het brood van de engelen” at, namelijk manna (Psalm 78:24)? Hoewel deze tekst lijkt te impliceren dat dit hemelse brood veel leek op het aardse brood, was de formulering “brood van engelen” toch de aanleiding tot de (joodse en christelijke) traditie dat engelen hun volstrekt eigensoortige brood of voedsel hebben, in feite niet anders dan het ambrosia van de Griekse goden. Het grote verschil zit dan daarin dat het gewone menselijke voedsel altijd afvalstoffen produceert die dan in de vorm van ontlasting en urine weer naar buiten komt, terwijl dit zeer speciale ‘engelenvoedsel’ geen uitwerpselen produceert (het is om die reden dat in het vroegjoodse geschrift Jozef en Aseneth wordt gezegd dat een engel leeft op honing die geheel wordt geabsorbeerd in het lichaam zonder afvalstoffen na te laten). Het idee alleen al dat zulke heilige en zuivere wezens als engelen uitwerpselen zouden produceren was voor joodse gelovigen onaanvaardbaar.

Ook sommige christenen in de oudheid vonden het zelfs een onverteerbare gedachte dat Jezus zou hebben geplast en gepoept, en daarom bedachten zij de theorie dat Jezus at en dronk op een zo speciale wijze dat hij geen uitwerpselen en urine produceerde. Immers, hij kwam uit de hemel en keerde daarnaar terug. Hemelse wezens poepen en plassen niet omdat dat de heiligheid en reinheid van Gods hemelse woonplaats zou bezoedelen. Het is dan ook geen wonder dat de oudchristelijke woestijnvaders, extreem ascetische monniken die op het absolute minimum aan spijs en drank probeerden te leven, zeiden dat ze er zo naar streefden “te leven als een engel.”

Nederlands Genootschap
voor Joodse Studiën

Subscribe

Past Issues

Translate ▼

Our mailing address is:

Want to change how you receive these emails?

You can [update your preferences](#) or [unsubscribe](#)

